

דבר צורך שאינו ברשותי

מו"ר ז"ל היה רגיל לומר ש"ללמוד גמרא, זה הדבר הקל ביותר. ללמוד מקרא, זה כבר הרבה יותר מורכב. ללמוד נוסח התפילה, זה הלימוד המורכב ביותר".⁷⁰ בניגוד למה שמחנכים רבים חושבים, התפילה אינה דבר טבעי לאדם ובכל זאת חז"ל קבעו לנו, בני ישראל, חובה להתפלל שלוש פעמים ביום לפי נוסח קבוע, שאינו נותן דרור לרגשות האדם ושאינו מאפשר לאדם לשפוך בצורה אישית את מצוקותיו, או להביע את שמחתו, בעת אירוע משמח. לא רק המסגרת הנוקשה מקשה על רבים אלא הנוסח עצמו אינו נהיר לרובם. אומרים, כי צריך לומר. אבל מה מבינים באמת?

חז"ל הקדישו לבירור מהות התפילה סוגיות שלמות בגמרא, רובן ככולן בפרקים הראשונים של מסכת ברכות, וכל מי שרוצה להבין במקצת את הנושא צריך להשקיע את הזמן הדרוש כדי ללמוד סוגיות אלה בעיון. אולם אין די בכך, כי יש ממד פנימי יותר בעבודת התפילה והבנת ממד זה דורשת לימוד תורת הסוד, בראש ובראשונה דרך הספר "שערי אורה" של רבי יוסף ג'יקטילה,⁷¹ המברר את יסודות חכמת התפילה כחלק מלימוד מעשה מרכבה, לפי המסורת של הקבלה הספרדית.

אבל אל לנו להתיאש. כך מלמד אותנו, בין היתר, רבי נחמן מברסלב בסיפור "מעשה מאבידת בת מלך".⁷² גם אם לא מצליחים מיד לעלות במעלות הקדושה והחכמה הנדרשות כדי להיכנס לתוך ארמון המלך, עלינו לנסות שוב ושוב, צעד אחרי צעד, לעלות ולהתקרב כל פעם פנימה יותר. כדי להקל במקצת את המסע הזה, אני רגיל לפתוח את הלימוד בנושא התפילה בפרקי

70 הכוונה לתפילת העמידה.

71 רבי יוסף ג'יקטילה (1305-1248), תלמידו של רבי אברהם אבולעפיה, הוא מחשובי מקובלי ספרד. ספרו "שערי אורה" נחשב לספר יסוד בלימוד הקבלה ונושאו העיקרי הוא מעשה מרכבה והבנת השמות המופיעים בנוסח התפילה, כפי שהגדיר זאת הרב אשכנזי בעצמו, בשיעור הפותח את שיעוריו על הספר. הרב אשכנזי לימד את הספר "שערי אורה" שנים רבות, ושיעוריו על ספר זה מקובצים בסדרת הספרים "סוד לשון הקודש".

72 סיפורי מעשיות, מעשה א.

מבוא ארוכים ומפורטים ככל שניתן, כדי להכניס את הלומד לתוך עולמם של חז"ל אשר דנו במהות עבודת התפילה והגדירו באופן מדויק את גדרי עבודה זו ותוכנה.

עלינו לברר מספר סוגיות יסוד לפני שניגש ללימוד מבנה נוסח התפילה ומהות שתי המצוות העיקריות בתפילת שחרית - מצוות קריאת שמע ומצוות התפילה עצמה, קרי תפילת העמידה.

לפני שאגדיר בקצרה את השאלות העיקריות הדורשות בירור יסודי לפני שנוכל לגשת ולברר את פרטי המצוות הקשורות למה שאנחנו, בצורה רחבה, מכנים היום בשם תפילה,⁷³ ברצוני להציע כהגדרה ראשונית של מהות התפילה את הגדרתו של המב"ט, רבי משה בן יוסף מִטְרָאנִי,⁷⁴ בן דורו של מרן ה"בית יוסף",⁷⁵ שחי בצפת במאה השש־עשרה. המב"ט הגדיר את מהות התפילה בספרו "בית אלהים" באופן מדויק כ"בקשת האדם מהאל דבר צורך שאינו ברשותו".⁷⁶ בהמשך דבריו המב"ט מברר למה הוא התכוון כאשר הגדיר

73 מה שרגילים לכנות היום בשם תפילה, נקרא אצל חז"ל "עבודה שבלב", כפי שעולה מדברי הנשר הגדול, הרמב"ם, בתחילת הלכות תפילה, במשנה תורה: "מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר 'ועבדתם את ה' אלוהיכם'. מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה, ונאמר 'לעובדו בכל לבבכם' אמרו חכמים איזו היא עבודה שבלב, זו תפילה" (הלכות תפילה א.א). הביטוי "עבודה שבלב" דורש עיון, כי לכאורה היינו מצפים למצוא כהגדרה של התפילה הביטוי "עבודה שבפה", כי כאשר אנחנו מתפללים, אנחנו מוציאים מילים מפינו. אנחנו מקיימים מספר מצוות בפינו, כגון קריאת שמע שמהותה היא מתן עדות על אחדותו של הקב"ה. אנחנו גם מברכים. אנחנו מודים. אנחנו מהללים, משבחים את ה'. אנחנו אומרים קדושה. אנחנו קוראים תהילים. אנחנו אומרים קדיש בעת הצורך. אנחנו גם מתחננים. כל אלו עבודות שבפה אבל הן אינן תפילות, גם אם היום, בטעות, אנחנו נוטים לומר על כל עבודה שבפה, שהיא תפילה (מתוך שיעורי הרב על התפילה).

74 רבי משה בר יוסף מִטְרָאנִי (1500-1580) נולד בעיר סלוניקי, ביוון. הוא בן למשפחת חכמים ממגורשי ספרד, המתייחסת לרבי ישעיה דיטראני (הרי"ד), בעל תוספות הרי"ד, מגדולי ראשוני אשכנז ואיטליה. אחרי עלייתו לארץ, המב"ט התיישב בעיר צפת ולמד אצל רבי יעקב בירב, אשר הסמיך אותו, יחד עם הרב יוסף קארו. המב"ט שימש דיין בצפת יותר מחמישים שנה והוא ענה לשאלות אשר הופנו אליו מכל רחבי העולם היהודי. תשובותיו קובצו בשני הכרכים של שו"ת המב"ט. בחייו הוא פרסם מספר ספרים, ובהם, קרית ספר ובית אלהים. ספר זה כולל שלושה חלקים: שער התפילה, שער התשובה, ושער העיקרים.

75 הספר "בית יוסף" הוא פירושו של רבי יוסף קארו (1488-1575) לספרו של רבי יעקב בן אשר (1269-1343), "ארבעה טורים" או בקיצור "הטור". רבי יוסף קארו מכונה "הבית יוסף" על שם ספר זה, או "המחבר" או "מרן" על שם ספרו "שלחן ערוך".

76 ראה בית אלהים, השער הראשון, הפרק הראשון, בגדר התפילה: "ראיתי לתת גדר לענין התפילה, שתלויים בה כמה דברים גדולים, כמו שנבאר בעז"ה. ומצאנו גדרה נכון ושלם, והוא בקשת האדם מהאל דבר צורך שאינו ברשותו: והרצון במלת בקשת, הוא להורות שאין ראוי שישאל האדם צרכיו מהאל יתברך דרך חיוב והכרח, כמי ששואל את חבירו

את התפילה א) כדבר צורך, וב) שאינו ברשותו, וכך הוא כותב: "אינו ראוי לאדם להתפלל לאל על דבר שאינו הכרחי, כי הוא מטריח את קונו כביכול ללא צורך, כי קבלת התפלה היא דבר נסי חוץ מהטבע".⁷⁷ אם איני מבקש משהו שהוא עבורי קיומי באמת, אין לי רשות להתפלל, לפי דברי הרב. ההיענות לתפילה מצד הקב"ה היא דבר נסי, כי משהו שלא היה בעולם הטבעי נמצא בו כעת או דבר שלא היה מתרחש אלמלא תפילתי, כן מתרחש כעת. באיזו זכות אטריח את ריבונו של עולם לעשות לי נס, אם נושא תפילתי אינו באמת דבר הכרחי, קיומי עבורי? אנחנו כבר מבינים שנצטרך לדון לעומק בשאלה זו: מה נקרא דבר הכרחי, קיומי?⁷⁸ הרב לא הסתפק בתנאי זה אלא הוסיף תנאי נוסף: נושא התפילה צריך להיות דבר שאינו ברשותו של האדם. למה כוונתו? מסביר הרב: "שאינו ראוי לאדם להתפלל לאל אפילו על דבר הכרחי אם יש בידו וברשותו להשלים הדבר ההוא ... כלומר כשאינו אנחנו יכולים להושיע עצמנו בדרך הטבע ותשועתנו היא שווא, אז הבה לנו עזרת מצר, כי כשאנחנו יכולים להושיע עצמנו בדרך טבע, לא נבקש מה' שיעשה לנו נפלאות".⁷⁹ מדברי הרב עולה שאם אני יכול להשיג אותו דבר צורך באופן טבעי, דרך עמלי, איני רשאי להתפלל כדי לקבל אותו דבר דרך נס.

אנחנו נלמד בשיעור קרוב מה נחשב ל"דבר צורך שאינו ברשותו" ומה לא.⁸⁰ בשלב זה, אסתפק, בעקבות דברי הרב, בהגדרה הכללית הבאה: כאשר אני עומד להתפלל, אני מבקש מאת הבורא את הדברים הנחוצים לי כדי שחיי יהיו חיים אמתיים,⁸¹ משום שאין לי יכולת להשיג אותם בעצמי, כלומר דרך עבודתי. זו תכלית התפילה.

שיפרע לו את חובו, שהוא חייב לפרוע לו, אלא דרך בקשה ותחנונים, כעני השואל למי שאינו חייב לו".

77 שם, עמ' ה, ד"ה "ומלות דבר צורך".

78 ראה הפסקה "תפילתו של רבי חנינא בן דוסא" בשיעור "החיסרון הקיומי של חנה", בעמ' 104.

79 בית אלהים, השער הראשון, עמ' ה, ד"ה "ומלות שאינו ברשותו".

80 ראה השיעור "החיסרון הקיומי של חנה" בעמ' 93.

81 הרב אשכנזי מרבה להשתמש במילה "אמתי" בשיעוריו ויש למילה זו מספר משמעויות בתורת הרב: הראשונה, משהו שהוא מלא חיות, מלא משמעות הוא אמתי. המשמעות השנייה נגזרת מתורת המהר"ל: דבר שהוא פשוט - לא מורכב, לא מסובך. המשמעות השלישית והעיקרית: "אמתי" במובן של משהו או מישהו שתכליתו היא להיות תואם למחשבת הבורא, לתכנון הבורא עבורו. יש למשמעות זו השלכות רבות. החשובה שבהן היא קביעת הרב ש"האמת צריכה להיות מציאותית והמציאות צריכה להיות אמיתית". בלשון הקבלה, היינו אומרים שצריך לאחד בין עולם האצילות ובין עולם העשייה. בהקשר

הבאתי את דברי הרב כי הם משקפים באופן הנאמן ביותר את מה שקיבלתי בעצמי מרבתי בנושא העומד להעסיק אותנו בשיעורים אלה. במבט ראשון דברי הרב נראים מפתיעים ביותר, אבל אנחנו ניווכח שהם התרגום המעשי המדויק של מה שהתורה רוצה ללמד אותנו בנושא. אנחנו נלמד בשיעור הקרוב "לעבדה ולשמרה", שלפי התיאור של התורה, בעולם שבו אנחנו חיים, יש ברכה - ברכה שהקב"ה שם בעולם הנברא בסוף ימי המעשה. אם כן, מתעוררת השאלה הראשונה ובה נעסוק בשיעור הבא: מהי לפי התורה הדרך להשיג אותה ברכה, אותו שפע? האם דרך עמלי - "בדרך הטבע" כדברי הרב, או דרך תפילתי - דרך נס, או שניהם יחד?

בשיעור השני "החיסרון הקיומי של חנה" נברר מה נקרא "דבר צורך" או כפי שאני רגיל לומר צורך קיומי, ונעשה זאת דרך הסיפור של חנה, האם ללא ילדים. באותו שיעור נתייחס גם לשאלה מהותית ביותר: התפילה היא בקשה לשינוי רצון מצד הקב"ה עבורי. תמצית התפילה היא האמירה: יהי רצון מלפניך שרצוני יהיה רצונך. האם אין כאן חוצפה מצדינו כאשר אנחנו באים ואומרים שרצון הבורא עבורנו אינו מספק אותנו?

השיעור השלישי "מניין לנו הזכות להתפלל" יוקדש לשאלה שהתשובה עליה נראית לרבים מאתנו טריוויאלית אבל נגלה שהיא בכלל לא כך: מניין לנו הזכות להתפלל? כאשר אני אומר "לנו", אני מתכוון לנו, בני ישראל, בני אברהם, יצחק ויעקב. כדי לענות לשאלה זו, נצטרך לברר מהי משימתנו בעולם, מה סגולתנו, מה מהות זהותנו ומהו אותו "דבר הצורך" הקיומי, הכל כך נחוץ לנו. תוך כדי בירור שאלה זו, אנחנו נגלה שיש למעשה שני ממדים לעבודה שבלב: הממד הראשון, ממד וולונטרי מצד האדם, היוזם, הפונה לריבונו של עולם כדי לבקש משהו קיומי החסר לו, והשני ממד החובה, המוטלת עליי כבן ישראל.

בשיעור הרביעי "תפילות אבות תקנום" אנחנו נברר את דברי הגמרא במסכת ברכות, בדף כו ע"ב, האומרת שמצד אחד "תפילות אבות תקנום", ומן הצד האחר "תפילות כנגד תמידין תקנום" ונמשיך לברר את שני ממדי התפילה שלנו: ממד הרשות וממד החובה.

השיעור החמישי "דע לפני מי אתה עומד" יוקדש לבירור לפני מי אנחנו

זה, כדאי לשים לב להגדרה של ההיסטוריה אצל הרב: "התפקיד של ההיסטוריה [הוא]: להעביר את הדברים מן המישור האמיתי למישור המציאותי, לעשות שהאמת תהיה מציאותית והמציאות תהיה אמיתית" (ראה סוד מדרש התולדות, חלק ה, הרהורי דברים, עמ' 135).

עומדים כאשר אנחנו מתפללים. שוב, התשובה נראית פשוטה: אנחנו עומדים לפני הקב"ה. אבל אנחנו נגלה שאין די בתשובה זו.

השיעור השישי "אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש" יוקדש לביורר המושג המגדיר אצל חז"ל את הכוונה הנדרשת מהאדם הבא להתפלל, אותו "כובד ראש", המוזכר במסכת ברכות בדף ל ע"ב. האם מדובר בסתם רצינות או במשהו עמוק בהרבה?

אחרי שיעורים אלה, נוכל להציע בשיעור "מהות הברכה" הגדרה מדויקת יותר של הברכה שאנחנו מבקשים בתפילה: מה מהותה ומה הקשר בינה לשמחה ולעונג - השמחה המתגלה בקיום המצוות.

לסיום החלק הזה בלימודינו, נתייחס למגוון בעיות הקשורות לטעויות במהלך התפילה או בנוסח התפילה ותוך כדי עיון במספר סוגיות נוספות במסכת ברכות, נברר היבטים שונים של כוונות התפילה: מה נחשב לכוונה ראויה ומה נחשב לכוונה פסולה. אנחנו גם נעסוק מעט בשתי סוגיות רחבות היקף ביותר והן סוגיית טעמי המצוות וסוגיית התארים האלוקיים. לסיום נברר את כוונת דברי הגמרא "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".

פרקי מבוא אלה נחוצים כדי להבין את מהות התפילה. הם יהיו מפורטים ותוך כדי ליבון הדברים, נדון בשאלות הנראות במבט ראשון כצדדיות, כלא קשורות באופן ישיר לנושא, אבל כולי תקווה שעיון מחודש בנושא יבהיר את נחיצות הדין הצדדי לכאורה, כדי להשלים את התמונה. רבותי לימדו אותי שהדבר הקשה ביותר הוא להגדיר דבר כלשהו, כשלעצמו.⁸² הגדרה היא

82 חכמי הלוגיקה מבחינים בין שני סוגי הגדרות. ניקח כמשל קבוצה ובה מספר אברים. אני יכול להגדיר את הקבוצה בעזרת תכונה מסוימת: מי שעונה לתכונה שייך לקבוצה. לחילופין, אבל לא תמיד, אפשר למנות את כל אברי הקבוצה. זה לא אפשרי אם הקבוצה היא אינסופית, ריקה או לא בת מנייה. אם אקח כדוגמה את הקבוצה הריקה, אני יכול להגדיר אותה כקבוצה שאין בה אברים, אבל הגדרה זו קשה לתפיסה, כי היא כל כולה על דרך השלילה. היא גם לא ברורה מבחינה מתמטית. לחילופין, אני יכול להגדיר אותה בצורה פורמלית: הקבוצה הריקה היא הקבוצה שבה כל אבר אינו שווה לעצמו. הגדרה זו היא הגדרה מסוג אחר לחלוטין. איני מתייחס בה לאף אבר ספציפי, אלא מגדיר תכונה משותפת לכל אבריה. אבל גם הגדרה פורמלית זו קשה לתפיסה כי היא נוגדת לכאורה את עקרון הזהות, לפיו דבר שווה לעצמו. הפילוסוף קאנט התייחס ליכולת האדם להכיר דבר כשלעצמו והוא שולל הכרה מעין זו. מדבריו יוצא כי מה שנותר לאדם הוא למנות מקרים, תופעות, ולבדוק עבור כל אחת, האם היא שייכת לקבוצת ההתייחסות או לא. גישתו לא יכולה להיות מקובלת על המתמטיקאים העובדים עם הגדרות מופשטות לחלוטין, אבל יש הבדל בין המושגים המופשטים שלהם ובין התופעות שאנחנו חווים במציאות. אלה דברים שונים לחלוטין מבחינת מהותם. בכל מקרה, שאלת האפשרות להגדיר מושג או

תמיד דבר פורמלי, מופשט, ואין בעולמם של חז"ל הגדרות כאלה.⁸³ זה לפעמים מקשה עלינו כי הושפענו מהתרבות הפילוסופית המערבית ואנחנו תמיד מחפשים להגדיר כל דבר על-ידי אוסף של מושגים מופשטים, כפי שרגילים לעשות זאת, למשל, במתמטיקה. אצל חז"ל אין אף לא דיון אחד המתחיל במושגים מופשטים או בהגדרה פורמלית של הנושא הנידון. הדיון מתחיל תמיד במקרים קונקרטיים, ומתוך בירור מקרים אלה מתבררת ההגדרה הפורמלית. אנחנו נפגוש הרבה מקרים כאלה תוך כדי לימוד נושא התפילה, ואני מודע היטב למאמץ הנדרש כדי להתגבר על הקושי הנובע מהבדלי הגישות בין עולמם של חז"ל ובין העולם התרבותי המערבי. אבל הניסיון החינוכי הפדגוגי שלי במהלך השנים - ואני מלמד נושא זה יותר מארבעים שנה, כל שנה מחדש - הוא ששילוב נכון בין לימוד הסוגיות כפי שחז"ל מסרו לנו אותן בגמרא למספר הגדרות פורמליות מאפשר גם למי שאינו בקי בדברי חז"ל להיכנס לעולמם ולהבין את המסורת שהם ביקשו להעביר לנו.

לפני שאסיים מבוא כללי זה, ברצוני להדגיש שיש מצווה להתפלל, חובה להתפלל. אני מפחד אחרי הלימוד שיהיה לנו, אחרי שנבין שהיוזמה להתפלל היא לא עניין פשוט כל כך, שתחששו להתפלל. לכן אני כבר אומר ומדגיש שיש חיוב להתפלל שלוש פעמים ביום, לפי הנוסח שקבעו לנו חכמינו.⁸⁴ הקושי של הלימוד, של כל לימוד, הוא שתוך כדי הלימוד עצמו, אנחנו מתמודדים עם שאלות לא פשוטות, מעלים סברות לכאן ולכאן, שוקלים טענות למיניהן, ולפעמים גם מגיעים למסקנות שלא שיערנו אותן מלכתחילה. אבל החכמה האמתית היא להתחיל את הלימוד עם אמונה

חפץ נשארה פתוחה והיא אינה קלה, כפי שהיא נראית במבט ראשון (מתוך שיעורי הרב - מבוא לפילוסופיה).

83 אפשר למצוא ניסיון כזה בתורתו של בעל בית הלוי, רבי יוסף דוב סולובייצ'ק, רבה של בריסק. הוא המציא שיטה אנליטית מופשטת ללימוד הגמרא, שיטה המבוססת על עקרונות מופשטים וחילוקים בין מצבים שונים. יש מושג שהפך להיות מרכזי בשיטה זו או בשיטות הדומות לה והוא מושג החקירה, המבקש לעשות הבחנה בין שני דינים דומים על יסוד הבחנה מופשטת. בעולם הספרדי, אין זה כך כלל וכלל. לומדים גמרא כדי להגיע להכרעה הלכתית. אין עניין בהמצאת חילוקים פורמליים או מושגים מופשטים. יש עניין בהכרעה כי צריך לתת מענה לאנשים חיים (מתוך שיעורי הרב על עקרונות ההלכה).

84 ברכות כו ע"א: תפילת השחר עד חצות; רבי יהודה אומר עד ארבע שעות. תפילת המנחה עד הערב; רבי יהודה אומר עד פלג המנחה. תפילת הערב אין לה קבע. ושל מוספין כל היום.

ראה משנה תורה לרמב"ם, הלכות תפילה וברכת כוהנים, פרק א.

תמימה, פשוטה ולסיים אותו עם אותה אמונה פשוטה, מחושלת על-ידי הלימוד.

להיות בעל אמונה פשוטה, זה לא להאמין בכל שטות או להיות סהרורי. כדי שאמונה תהיה באמת פשוטה, הלימוד צריך להאירה. תכלית הלימוד היא לא הלימוד עצמו, אלא להאיר את תוכן האמונה הפשוטה. אנחנו לומדים כי אנחנו רוצים להכיר את מי שאמר והיה העולם, ומה רצונו עבור הבריאה שלו.⁸⁵ אנחנו לא לומדים כי הלימוד מביא לנו סיפוק אדיר, סיפוק אינטלקטואלי, הנאה שאין כמותה. יש תכלית ללימוד שלנו והיא לחזק את האמונה הפשוטה שלנו. תוך כדי הלימוד הזה, מתגלים לעתים קושיות, כי חולפות שנים רבות עד שמתחילים להבין נושא מסוים, לפעמים כל החיים. החכם האמתי הוא מי שיודע להכיל את הקשיים שהתגלו תוך כדי לימודו לתוך העולם האמוני שלו. אני נזכר בדברי סבי ז"ל, הרב חיים טובול,⁸⁶ כאשר היה לומד עם מור אבי ז"ל.⁸⁷ ילד קטן הייתי, יושב למרגלותיהם ומקשיב ללימוד המשותף שלהם בערבית-יהודית. הם היו, בין היתר, מלבנים ביחד סוגיות לא פשוטות, סוגיות אמוניות. בסוף הלימוד, סבי היה נוהג לומר בעברית: "הגיע הזמן שנרד מהמתיבתא של מעלה". במשפט זה, הוא שילב

85 יש באבות דרבי נתן מימרה האומרת שמי שלא למד הלכה לא טעם מעולם טעם חכמה. אולם אחר כך נאמר שמי שלא למד מדרש אינו מכיר את מי שאמר "והיה העולם". המדרש מביא לידי חכמת האמונה. מי שאין לו אמונה שלמה, אם הוא לא לומד מדרש, כופר בעיקר. הוא אינו יודע לפני מי הוא עומד (מתוך סוד מדרש התולדות, חלק א, אחותי היא - לימוד האגדה, עמ' 135).

הכלל שקבעו לנו חז"ל, לפיו "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים למי ששונה מאה ואחד" מקבל משנה תוקף בואנו לדון בנושאים שבמרכז אמונת ישראל. מי ש"שונה פרקו מאה פעמים ואחת" מגלה כי תכלית לימודו אינה רק לדעת תורה כידיעה שכלית אלא תכליתו היא דביקות בה' וגילוי רצון אמת להכיר את מי שאמר "והיה העולם" - הוא המאציל, הוא הבורא, הוא היוצר והוא העושה (מתוך סוד מדרש התולדות, חלק ג, אין דורשין במעשה בראשית ברבים, עמ' 25).

86 הרב חיים טובול (1857-1933) שימש רב ודיין בעיר אוראן שבאלג'ריה. הרב טובול היה מקובל, נצר לרב יוסף אבן טבול אל מוגרבי זצ"ל, הנמנה על חבורת גורי האר"י הקדוש, בעל הספר "דרוש חפצי בה".

87 הרב דוד אשכנזי (1898-1983) שימש רב הראשי של העיר אוראן שבאלג'ריה, ולאחר מכן היה רבה האחרון של יהדות אלג'ריה כולה. ב-1928 הוא יסד לפי בקשת חותנו הרב חיים טובול, ישיבה באוראן בשם "עץ חיים", שבה לימדו גם חזנות, שחיטה, מילה ועברית. באותה שנה, התמנה הרב אשכנזי לדיין בבית הדין הרבני של אוראן, לצד הרב דוד כהן סקאלי ז"ל, בעל הספר "קרית דוד חנה". ב-1960 הוא התמנה לרב הראשי של יהדות אלג'ריה והוא נשאר במקום עד עזיבתו לפריז ב-1962, בעקבות עזיבת השלטון הצרפתי והרוב המכריע של היהודים. למרות קשיי בריאות מרובים, הוא שימש דיין בפריז ורב של קהילת יוצאי אוראן. הרב דוד אשכנזי נפטר בירושלים.

את החכמה האמתית, חכמת הלימוד, עם האמונה הפשוטה. אמונה פשוטה אין פירושה אמונה עיוורת, הנוגדת את השכל. להפך, האמונה היא פשוטה כאשר היא משלבת בין המציאות - החיים במתיבתא של מטה, ובין הליבון השכלי במהלך לימוד המסורת הנבואית של עמנו - החיים במתיבתא של מעלה. "אשרי המאמין, ומאושר ממנו היודע". יהי רצון שנזכה גם אנחנו להגיע למדרגה זו.